

Tsead Bruinja

Wij die u de waarheid vertellen

Hoe vaak moet een dichter ons nog vertellen dat communicatie een problematisch begrip is? In het openingsgedicht van *Vis*, het debuut van Arnoud van Adrichem, is de mobiele telefonie een gewillige metafoor voor onze gebrekkige omgang met de taal. Via het nodige knip- en plakwerk van uitroepen en reclameslogans toont de dichter hoe lachwekkend ons spreken kan zijn. Regels als ‘Valt u weg? De verbinding wordt verbroken, ooit,’ die tevens onze sterfelijkheid uitdrukken, tonen een dichter die bekwaam is in het recyclen en herschikken van alledaagse taal, een handigheid die makkelijk tot een trucje verwordt.

De imperatief is één van de vele valse vrienden van de moderne poëzie. Als een dichter je een bundel lang vertelt wie je bent en wat je moet gaan doen, vraag je op een gegeven moment bovendien af wie die verteller zelf dan wel niet is en waar hij het lef vandaan haalt om je zo vermanend toe te spreken. Natuurlijk is de dichter nooit dezelfde als de verteller en zijn in het postmoderne tijdperk tekst en identiteit versplinterd, maar dat neemt niet weg dat je je afvraagt wie er nu werkelijk aan het woord is, waardoor je je intussen minder bekommert om wat er in de gedichten wordt beweerd.

Vis is een afstandelijke bundel. Die afstand wordt bewerkstelligd door het gebruik van het plechtstatige ‘u’ waarmee we worden aangesproken. Regels als ‘om in volmaakte doofheid te luisteren naar mensen/ als wij die u de waarheid vertellen,’ zijn daar een voorbeeld van. Nergens wordt duidelijk wie die ‘wij’ zijn die de ‘u’ vanuit de hoogte toespreken. Eén reden voor het vertellen dat de ‘wij’ doen, wordt gegeven in het tweede gedicht van de bundel: ‘Slag op slag incasseerde u. Iemand moet daarvan getuigen.’

In *Vis* doemt het beeld op van een machteloze mens, waarbij ‘de vrouw bestaat uit vogels’, mannen vooral woedend zijn en tieners worden vergeleken met vissen. Die laatste vergelijking wordt meteen becommentarieerd: ‘Wij hielden u vis voor als leitmotiv’. Ben ik er ingestonken? Zie ik te veel in de vis? Klampte ik me tevergeefs vast aan de beelden? De vissen komen terug: ‘Tieners proberen hun vissen te hypnotiseren.’ en ‘Van alles bestaat een idee – ook van vissen.’ Ik kom er niet uit; wellicht is het een filosofische kwestie waarvoor ik de kennis ontbeer of gaat het hier om de vis als onze evolutionaire voorganger. Het houdt me in ieder geval meer bezig dan de plichtmatige ironie van het openingsgedicht.

Van Adrichems gedichten zijn muzikaal en zitten vol krachtige beelden: ‘Wij zagen u kopje-onder gaan in het stadskanaal/ Water opent zich, water sluit zich. Het donker dook u achterna’. Of ‘het moment waarop/ u langzaam de aardbol wordt ingeschroefd (als een peertje)/ en door de grond blijft zakken, u proeft de modder al, het zich schurend/ verhemelte’ en ‘uit de denkende mens viel een schuimende mens die tafels stoelen omver wierp. Ons oortje klaar om in te vloeken.’ Ook hier toont Van Adrichem ons de woedende machteloze mens. De zinnen en beelden zijn echter te vaak gelijksoortig. Dat tekent de stijlvastheid en het vakmanschap van de dichter, maar diezelfde dichter sust mij met zijn minimale melodie ook in slaap. Bovendien voel ik me op een gegeven moment doodgewaarschuwd voor de terreur van de media, de negatieve kanten van het moderne leven en de nietige staat van de mens.

Er is veel in deze wereld dat wij moeten afkeuren en soms is een kunstenaar de aangewezen persoon om ons met zijn narrenkap op te wijzen op ons laakbare gedrag, maar die nar mag zichzelf ook wel eens de lachspiegel voorhouden of zijn narrenkap afzetten om ons te

vertellen voor wie en wat hij zijn werk doet. Niettemin heeft de postmoderne nar Van Adrichem een bundel geschreven die me bezig houdt en me uit doet zien naar een vervolg.

Uit: *Awater* 20, zomer 2008 (jg. 7, nr. 2).